

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗИНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

Тези доповідей
XVI наукової конференції
з міжнародною участю

3 лютого 2017 року

Харків 2017

УДК 81 (082)
ББК 81я43
К 22

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 14 від 22 грудня 2016 р.)

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок, доктор педагогічних наук, професор (голова)
Н.А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент (заступник голови)
І.С. Шевченко, доктор філологічних наук, професор
В.О. Самохіна, доктор філологічних наук, професор
В.П. Кривенко, кандидат філологічних наук, доцент
О.В. Ребрій, доктор філологічних наук, доцент
С.К. Криворучко, доктор філологічних наук, доцент
О.О. Чорновол-Ткаченко, кандидат філологічних наук, доцент
С.А. Віротченко, кандидат філологічних наук, доцент
П.Т. Гусєва, кандидат філологічних наук, доцент
С.Г. Машенко, доцент
В.С. Барило, А.С. Медведенко, А.В. Каленик (секретарі)

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов, тел. (057) 707-53-43

Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація. : Тези доповідей
К 22 XVI наукової конференції з міжнародною участю. – Х. : ХНУ імені
В.Н. Каразіна, 2017. – 164 с.

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам іноземної
філології, методики викладання іноземних мов, перекладу, міжкультурної
комунікації, літературознавства.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів
філологічних спеціальностей.

УДК 81 (082)
ББК 81я43

ISBN 978-966-285-375-9

- © Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2017
- © І.М. Дончик, макет обкладинки, 2017

ПОВТОРНІ ПЕРЕКЛАДИ В УКРАЇНІ У 1920-і – 1950-і РОКИ

Кальниченко О.А., Зарубіна З.В. (Харків)

Повторний переклад позначає другий або черговий новий переклад одного й того джерельного тексту на одну й ту саму цільову мову (хоча на практиці, позаяк існують також майже одночасні переклади, буває іноді неможливо класифікувати один переклад, як перший, а інший – як другий). На пострадянському просторі замість «повторний переклад» багато дослідників вживають термін «перекладна множинність» («множинність перекладів»), під яким, слідом за Юрієм Левіним, розуміють «можливість існування в певній національній літературі кількох перекладів одного іномовного літературного твору, який в оригіналі має, як правило, одне текстове втілення». Дослідження повторних перекладів пов'язане з численними труднощами категоризації. По-перше, з часом джерельні тексти також змінюються (завдяки авторським, редакторським чи друкарсько-технологічним втручанням, або через політичні причини). По-друге, «та сама» мова не є сталою перемінною. Наприклад, дискусійним питанням є: чи переклад українською мовою для канадського ринку є повторним перекладом, якщо існує вже переклад українською в Україні. Аби пояснити ці відмінності Е. Пим назвав одночасні переклади для різних ринків «пасивними повторними перекладами» ('passive retranslations'), а ті повторні переклади, що конкурують за ту ж саму аудиторію – «активними повторними перекладами» ('active retranslations'). По-третє, класифікація також має враховувати адаптації. Оскільки повторні переклади нерідко є наслідком звернення до нової читацької аудиторії (напр., створення дитячої версії класичного тексту), то провести межу між перекладом та адаптацією є питанням далеко непростим. Повторні переклади літератури виявилися корисними даними для низки дослідницьких питань в перекладознавстві, адже коли джерельна та цільова мова є тими самими, то перемінна часу дозволяє вивчати такі питання як зміна перекладацьких норм та стратегій, стандартизація мови чи вплив політичного або культурного контексту. Одиниці, які використовуються для порівняння першого та нових перекладів, зокрема, включають синтаксис, лексичні вибори та реалії, форми звертання, одиниці виміру, розмовна мова, діалекти та сленг.

В українській традиції повторні переклади є чисельними, особливо при зміні домінуючого методу перекладу (напр., існує 11 перекладів «Тараса Бульби»). Особливо багато повторних перекладів та нових редакцій було виконано у 1930-і – 1950-і роки, у тому числі й з англійської мови, наприклад, «Мартін Іден» Дж. Лондона перекладали Дм. Лисиченко (1928) (заарештований 1930 р.) та М. Рябова (1936), «Роб Рой» В. Скотта (1930)

переклали Л. Скрипник та Ст. Гаєвський (останній репресований у 1932), а новий переклад цього роману виконав Ю. Корецький (1938), роман *Gadfly* Е.Л. Войнич виходив як «Гедзь» у перекладі М. Лисиченко (1929) та як «Овід» у перекладі М. Рябової (1935) тощо. І якщо одночасне видання у 1929 році двох перекладів роману Дж. Конрада *Almayer's Folly* як «Ольмейрова примха» у перекладі В. Петровського (К. : «Слово») та як «Олмейрова примха (Історія східної річки)» у перекладі М. Лисиченко (Х. : «ДВУ») можна пояснити конкуренцією між видавництвами, то решта повторних перекладів, а в Україні з 1930 р. всі видавництва були державними і видання здійснювалися в умовах планового господарювання, пояснюються політичними, ідеологічними та поетологічними причинами (домінуванням різних методів перекладу, коли на початку 1930-х рр. орієнтація на джерельний текст та культуру змінилася орієнтацією на цільову культуру і нового радянського читача).

ДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ДІАЛОГУ: ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД (1917 – 1956)

Кальниченко О.А., Кальниченко Н.М. (Харків)

Те, що діалог культур супроводжується наростанням неприязні приймаючою культурою до того, хто над нею домінує, та гострою боротьбою за духовну незалежність – важлива типологічна риса, як стверджує Юрій Лотман. Діалог італійської та французької культур XIV – XVII ст., французької та німецької культур XVIII – початку XIX ст., російської та української культур XX ст. у сфері художнього перекладу може служити гарним прикладом діалогу культур, коли активність учасників цього діалогу є перемінною.

Сьогодні переклад російської художньої прози українською мовою майже відсутній, частково завдяки українсько-російському білінгвізму (попри численні автопереклади в обох напрямках та неявне використання російських перекладів в перекладах українською з третіх мов). Переклади російської художньої літератури не були численними і на початку XX ст., коли українська мова виставлялася як діалект російської, а Емський наказ Олександра II від 1876 року забороняв друк і розповсюдження перекладів «малоросійським діалектом». Та вже у 1929 року Олександр Білецький, оглядаючи стан перекладацтва в Україні, писав, що погляд на художнє значення перекладів українською мовою докорінно змінився: якщо недавно якийсь читач дивувався «бесцельной трате сил и средств», яку він бачив у виданні українською мовою класиків, «которых можно прочитать по-русски», і якщо сама думка про можливість передати великі твори світової літератури «простою» і «бідною» українською мовою здавалася дикою,

Драпалюк Г.С., Пиндик Н.І. РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ	32
Ейгер Г.В., Бабич Е.Н. ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ КОНТЕКСТОЛОГИЯ: ПОСТАНОВКА ВОПРОСА И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ	34
Єфименко В.А. ДІАЛОГІЗМ СУЧАСНИХ АДАПТАЦІЙ КЛАСИЧНИХ КАЗОК	35
Змиєва І.В. БИПОЛЯРНОСТЬ ЭТИЧЕСКИХ КОНЦЕПТОВ	37
Ільчишин Н.М., Колесник Г.О. ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЕКОНОМІСТІВ	38
Кабірі М.Х. ХАРАКТЕРИСТИКИ САМОПРЕЗЕНТЕМ-ПОВІДОМЛЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	39
Кайсіна Д.М. ГРАДАЦІЯ ЯК ЗАСІБ СУГЕСТИВНОГО ВПЛИВУ В ДИСКУРСІ ІДЕАЦІЇ	41
Кальниченко О.А., Зарубіна З.В. ПОВТОРНІ ПЕРЕКЛАДИ В УКРАЇНІ У 1920-і – 1950-і РОКИ	43
Кальниченко О.А., Кальниченко Н.М. ДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ДІАЛОГУ: ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД (1917 – 1956)	44
Каминін І.М., Тучина Н.В. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АВТОНОМІЇ СТУДЕНТІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	46